

Meer trendwatcher dan wetenschapper

Dit jaar maakte Ianika Tzankova de overstap van NautaDutilh naar BarentsKrans. Gespecialiseerde boutiquekantoren hebben de toekomst, verwacht de advocate die tevens parttime hoogleraar *mass claim dispute resolution* is, en graag betrokken wil worden bij “zaken die er toe doen”.

door **Miek Smilde** foto's **Chantal Ariëns**

R, de eerste letter van haar naam, is de laatste letter van het Cyrillische schrift. Als kind op school werd ze steevast als laatste opgenoemd. Ze was altijd de jongste leerling van de klas. “Misschien dat daar die bewijsdrang vandaan komt.” Geboren in Bulgarije werd ze in 2007, 33 jaar oud, een van de jongste hoogleraren in het Nederlandse privaatrecht met als specialisme de afwikkeling van massaschades. Privaatrecht, een vak dat in haar geboorteland Bulgarije lange tijd niet eens bestond. Vorig jaar werkte ze drie maanden in Stanford in Amerika, sinds 1 januari van dit jaar is ze partner bij BarentsKrans in Den Haag.

Studiehoofd

Ianika Tzankova werd in 1973 geboren en groeide op aan de oevers van de Zwarte Zee. Haar moeder studeerde economie, haar vader werd als ingenieur opgeleid op de militaire academie: elite-opleidingen in communistisch Bulgarije. Later werd nog een zusje geboren dat inmiddels in Italië werkt als mode-ontwerpster. “Zij is de creatieve geest van ons beiden, ik ben het studiehoofd.”

“Mijn ouders hadden een ‘bruisend studentenleven’, mijn vader speelde in een band”, vertelt Tzankova in haar ruime en lichte woonkamer in een hypermoderne wijk aan de rand van Den Bosch. Jaren zeventig, democratisering, flower power, denk je even. Maar de jaren zeventig in Varna, Bulgarije? Dat lag toch achter het IJzeren Gordijn? Zo leuk was het communisme toch niet?

“Ik kan me die reactie wel voorstellen”, glimlacht Tzankova. “Misschien was het minder bruisend dan in het Westen, maar als ik mijn jeugd in Bulgarije vergelijk met die van mijn man die in Nederland opgroeide, zijn er toch veel overeenkomsten. Ik ging ook naar het circus, ik keek ook televisie.” Misschien dat het door de haven kwam. Varna ligt aan de kust, zeelieden brachten andere culturen mee. “En mijn ouders zijn ontwikkelde mensen.”

Haar moeder bleef de eerste jaren thuis om voor haar dochters te zorgen, een uitzondering in het op gelijkheid gerichte Bulgarije van die dagen. Later werkte ze als financieel specialist bij diverse banken. Haar vader werkte op lokaal niveau voor de communistische partij en studeerde in de avonden rechten. Dat betekende: strafrecht en staats- en be-

stuursrecht. Eigendom bestond immers niet volgens het communisme. Privaatrecht dus ook niet. Ianika las als meisje de vakbladen van haar vader en wist al heel vroeg: dat wil ik ook. Ze kon goed leren, was rap van

“IK WAS EEN KIND DAT FLOREERDE IN HET COMMUNISTISCHE SYSTEEM”

tong. “Mijn moeder vond haar werk niet leuk, ze was liever kinderjuf geweest, maar vrouwen moesten in het communistische Bulgarije carrière maken, iets met hun hoofd doen. Dat vond mijn grootvader in elk geval ook belangrijk. Mijn moeder stimuleerde mij en mijn zus vooral te doen wat we leuk vonden. In mijn geval was dat leren.”

Altijd een tien

Zeventien jaar oud en verliefd verhuisde ze naar Nederland en kwam terecht in de buurt van Breda. Binnen vier maanden sprak ze Nederlands. “Dat was mede dankzij mijn schoonouders, die vanaf het begin heel streng alleen Neder- ▶

Wie is Ianika Tzankova?

Ianika Tzankova (Bulgarije, 1973) groeide op in Varna en vestigde zich als 17-jarige in Nederland. Ze leerde de taal, deed een toelatingsexamen voor de studie Nederlands recht en behaalde vijf jaar later haar bul. Ze werkte drie jaar als advocaat bij Dirkzwager in Arnhem en promoveerde vervolgens in Tilburg, waar ze ook meewerkte aan de fundamentele herbezinning van het burgerlijk procesrecht. In 2007 werd Tzankova advocaat bij NautaDutilh en tevens bijzonder hoogleraar massaschade in Tilburg. In 2012 verbleef Tzankova drie maanden in Stanford om te doceren en onderzoek te doen naar de afwikkeling van massaclaims. Sinds 1 januari is ze partner bij het Haagse advocatenkantoor BarentsKrans. Ianika Tzankova is getrouwd en heeft twee zoons.

lands tegen mij spraken en elk lidwoord dat ik verkeerd uitsprak meteen corrigeerden.” Op haar huwelijksreis bereidde ze het colloquium doctum geschiedenis voor dat haar toegang tot de universiteit moest verschaffen. “Er ging een wereld voor mij open, de hele geschiedenis leek te zijn herschreven.” Een jaar later ging ze Nederlands recht studeren in Tilburg. “Ik heb heel hard geleerd”, verklaart ze haar snelle integratie in de Nederlandse samenleving. “In Bulgarije ga je altijd voor een tien. Wat dat betreft ben ik duidelijk een kind uit een communistisch regime. Ik ben grootgebracht via de beginselen van arbeid en gelijkheid. Wij gingen allemaal naar dezelfde school, onderscheid in mavo, havo, vwo was er niet. Iedereen kon alles bereiken, als we maar hard genoeg werkten. Pas in Nederland realiseerde ik mij dat dat natuurlijk niet zo is. Ik was een kind dat in dat systeem floreerde, maar dat gold niet voor iedereen.” Het eerste half jaar rechten vond ze vreselijk. Huilend probeerde ze het arrest Lindenbaum-Cohen te doorgronden. “Ik snapte er niets van, helemaal niets. Dat ouderwetse Nederlands, ik begreep het niet. Totdat ik mij realiseerde dat geen van mijn medestudenten het begreep. Dat ik niet dom was, of anders, maar gewoon een student die moest leren studeren.” Ze miste geen tentamen, ging werken bij de wetenschapswinkel, ze werd student-assistent bij Jan Vranken. “Er waren meerdere geschikte kandidaten maar ze kozen mij met het argument dat ze iemand als ik, een nieuwkomer met nul connecties, een kans wilden geven. Dat ben ik nooit

“MASSASCHADE IS MEER DAN HET RECHT ALLEEN. HET IS OOK CRISISMANAGEMENT”

vergeten.” Binnen vijf jaar studeerde ze af. Met genoegen. Omdat ze niet door de selectie voor rechterlijk ambtenaar in opleiding kwam, solliciteerde ze in de advocatuur. Ze kon aan de slag bij De Brauw, maar koos uiteindelijk toch voor het provinciale Dirkzwager. “Met pijn in het hart, want ik wilde toen heel graag bij De Brauw werken. Maar mijn man werkte in het midden van het land, dat was het doorslaggevende argument. En achteraf is het een goede en bepalende keuze geweest. In de wat kleinere, compactere omgeving van Dirkzwager kon ik sneller tot ontwikkeling komen. Ik kreeg de oudste compagnon als patroon, Fred Boom, die zich, net als Jan Vranken op de universiteit, een beetje over mij ontfermde. Vaderfiguren. Ik kreeg al snel *high profile* zaken en heb veel geleerd. Maar na drie jaar kreeg ik het benauwd van het idee nog veertig jaar in de schadesectie te zitten. Ik wil mezelf verbeteren, nieuwe vaardigheden aanleren. Ik wil vooruit.” Ze greep de kans te promoveren met beide handen aan en schreef een proefschrift over de toegang tot het recht bij massaschade. Ondertussen werkte ze mee aan de fundamentele herbezinning van het burgerlijk procesrecht, werd een van

haar publicaties genomineerd voor de NRC Academische Jaarprijs en kreeg ze twee kinderen. Ze verwierf een naam als deskundige op het gebied van een uit de Verenigde Staten overgewaaid verschijnsel in het afdoen van massaschadeclaims: *class actions*. In 2007 werd ze benoemd tot bijzonder hoogleraar massaschade aan de Universiteit van Tilburg.

Schadefondsen

“Ik ben niet *mrs. class actions*”, benadrukt Tzankova verschillende keren. “Class actions zijn een manier om massaschade af te doen, maar slechts één manier. Daarom heb ik de naam van mijn leerstoel vorig jaar ook veranderd in *mass claim dispute resolution*, want het gaat over meer dan het voeren van juridische procedures in civiele geschillen. Ook bij de Facebook-rellen in Haren was sprake van massaschade, ook in het strafrecht kan sprake zijn van meerdere slachtoffers in een proces. Massaschade is een onderwerp dat je op heel veel manieren kunt benaderen. Het is meer dan het recht alleen. Het is ook crisismanagement.”

Een van de ontwikkelingen die Tzankova constateert is de introductie van schadefondsen. In zaken als Dexia en Vie d’Or, waarin gedupeerde polishouders procedeerden tegen failliete verzekeraars, werden dit soort fondsen opgericht na eindeloze procedures, maar inmiddels worden schadefondsen soms ook preventief in het leven geroepen zonder dat sprake is van enige claim. De Wet tegemoetkoming schade bij rampen bijvoorbeeld stelt de overheid in staat ad hoc een fonds op te zetten waartoe gedupeerden zich bij aardbevingen en overstromingen kunnen wenden. Er is een schadefonds geweldsmisdrijven. Of neem een oliemaatschappij zoals BP die in een bepaald land milieuschade heeft veroorzaakt en de bevolking daarvoor schadeloos wil stellen. Het is dit soort onderwerpen dat Tzankova mateloos boeit. “Het gaat dan niet alleen over de juridische implicaties, maar ook over de vraag hoe je dergelijke *claim resolution facilities* opzet en welke netwerken daarvoor nodig zijn. Maar het gaat ook over case-management en over de rol van de media en internet bijvoorbeeld. Reputatieschade is een krachtig argument om in voorkomende gevallen gedupeerden snel genoeg te doen. Ik onderzoek hoe dit soort processen in elkaar grijpt. En in de praktijk begeleid ik cliënten die met massaclaims te maken hebben of kunnen krijgen.”

Toegevoegde waarde

Dat doet ze niet meer bij advocatenkantoor NautaDutilh waar ze na haar promotie ruim vijf jaar werkte en die de bijzondere leerstoel *comparative mass litigation* in Tilburg speciaal voor Tzankova in het leven riep. 1 januari jongstleden stapte de advocate namelijk over naar BarentsKrans in Den Haag, waar ze als partner de praktijk van de massaschade verder vorm gaat geven. “Ik zie mezelf niet als een klassieke wetenschapper, maar meer als een trendwatcher”, verklaart ze haar overstap. “Nauta heeft vijf jaar mijn hoogleraarschap mogelijk gemaakt waarvoor ik het kantoor heel

dankbaar ben. Maar ik was het maatpak ontgroeid dat ik kreeg toen ik bij Nauta kwam werken. De Universiteit van Tilburg nam de leerstoel massaschade vorig jaar over, ik kreeg een Fulbright beurs om drie maanden naar Stanford Law School te gaan, het was een moment van bezinning en verandering. Ik ontdekte dat ik de problematiek van de afwikkeling van massaschades niet alleen vanuit het perspectief van de grotere ondernemingen wilde bekijken, maar van alle kanten en soms ook als mediator of *special master*. Ik heb daarvoor een neutraal profiel nodig, ook als advocaat. Bovendien wil ik *in the lead* zijn, dat hoort bij mij. Ik wil niet worden gezien als een concurrent, maar als *an added value*. Op een groot kantoor is dat lastiger. Advocaten van grote kantoren zien elkaar eerder als concurrent en je bent daarnaast erg afhankelijk van de zaak die al dan niet binnenkomt bij jouw kantoor. Bij een kleiner kantoor is de kans groter dat andere advocaten je raadplegen of inschakelen. Deborah Hensler, mijn collega op Stanford Law School, en tevens een rolmodel en een goede vriendin, hielp mij mijn gedachten te ordenen. Ik realiseerde mij dat ik een nieuw maatpak nodig had en dat ik dat moest laten maken door een 'boutique' kantoor met internationale ambities. Veel mensen met wie ik graag zou willen samenwerken, zoals special masters Ken Feinberg en Francis McGovern, functioneren in kleinere organisaties. Hun praktijk floreert bij exclusiviteit en kleinschaligheid. Ik wil bij zaken worden betrokken die er toe doen. Deze setting past daarbij het best."

Verwacht u dat die trend van kleinschalige exclusiviteit zich doorzet in de advocatuur?

"Deels. Er blijft sprake van schaalvergroting, maar het aantal grote kantoren zal afnemen. Je krijgt in de advocatuur aan de ene kant een paar heel grote wereldspelers en aan de andere kant de kleinere, gespecialiseerde boutiquekantoren. De noodzaak voor multinationals om steeds *global law firms* in te schakelen zou wel eens erg mee kunnen vallen, hoorde ik in Stanford. Dat heeft mede te maken met de globalisering in het onderwijs. Er werken steeds meer mensen

van verschillende nationaliteiten binnen organisaties, we worden steeds diverser. Een van origine Indiase of een Chinese studeert tegenwoordig ook in Stanford of Harvard en wordt *legal counsel* van een multinational. Zij weten zelf wel wie ze in India of China moeten hebben. Daarvoor hoeven ze niet meer naar een global law firm. Ik vond het fascinerend om dat te ontdekken. Een andere trend in *the legal profession* is de invloed van internet en social media. Het monopolie op kennis verdwijnt, er is steeds meer specialistische informatie te vinden. Je zult als advocaat dus echt *an added value* moeten hebben wil je het redden in die markt. *Lawyering* wordt steeds meer *legal consulting*."

Daarom heet de leerstoel die ze bekleedt *mass claim dispute*

"IK WIL NIET WORDEN GEZIEN ALS EEN CONCURRENT, MAAR ALS AN ADDED VALUE"

resolution in plaats van litigation. "De problematiek van de afwikkeling van massaschade, maar ook het voorkomen ervan is veel breder dan het recht alleen. De milieuproblematiek, de vragen rond intellectueel eigendom of de impact op de producten van verschillende soorten verzekeraars, het vraagt om creatieve oplossingen buiten de gebaande wegen. BarentsKrans biedt mij de kans die wegen te bewandelen."

Het echte verhaal

Een voorbeeld van de brede aanpak die Tzankova voor ogen staat, is het boek met *case-studies* dat ze deze zomer, samen met vooraanstaande wetenschappers uit het buitenland, hoopt te publiceren. In het boek ontleden de onderzoekers diverse grote zaken waarbij ze ook aandacht besteden aan wat Tzankova 'het echte verhaal' noemt. "Veel juridische procedures zijn zo technisch en abstract dat de

precieze ontstaansgeschiedenis van een conflict helemaal naar de achtergrond verdwijnt", legt ze uit. "Wij willen met dit boek het echte verhaal vertellen. Wat is er eigenlijk gebeurd in die enorme zaken met die duizenden gedupeerden, welke processtrategieën zijn gevolgd, waarom en met welk resultaat?" Zelf schrijft ze het artikel over levensverzekeraar Vie d'Or die in 1995 failliet ging. Veertien jaar later verklaarde het Amsterdamse gerechtshof een eerder vastgestelde regeling volgens de Wet collectieve afwikkeling massaschade verbindend voor alle ongeveer 11.000 polishouders, met een opt-out regeling voor wie zelf door wilde procederen (wat uiteindelijk niemand deed). Tzankova interviewde vele betrokkenen in de zaak. Haar bevindingen publiceert zij onder de titel *'How culture and civil society influence and shape the resolution of a mass dispute'*.

Culture and civil society, wat moet ik me daar bij voorstellen als het om massaschade gaat?

"De wereld van massaschade is uniformer dan de wereld van sommige andere materieelrechtelijke onderwerpen als het strafrecht. Of het nu een *regulator*, een rechter, een arbiter of een mediator is, bij massaschades moet er een oplossing komen voor een groot, vaak heel groot aantal mensen. Er moet dus altijd een systeem zijn om klachten te bundelen en rubriceren, maar de manier waarop dat gebeurt verschilt. In België loopt de afwikkeling van massaschades bijvoorbeeld via het strafrecht, waar mensen zich voegen als benadeelde partij. Wij hebben de Wet collectieve afwikkeling massaschade, wat een unicum is in Europa. Zo zijn er tal van verschillen. Ook de manier waarop zaken aan het rollen worden gebracht zijn bijvoorbeeld cultureel bepaald. De hele Dexia-zaak is door het consumentenprogramma *Radar* naar buiten gebracht. Iets soortgelijks gebeurde in de zaak van Toyota die duizenden auto's terug moest halen waarmee achteraf niets aan de hand bleek. Maar in Japan zijn ze zo bang voor reputatieschade dat het bedrijf het toch deed. Het is dus een soort *cultural thing* dat bepaalt hoe zaken worden aangepakt en worden afgewikkeld."

Wat viel u op bij uw onderzoek naar Vie d'Or?

"Hoe moeilijk het was voor mensen om hun schade vergoed te krijgen. De Stichting Vie d'Or is destijds opgericht door de toezichthouder, de toenmalige pensioen- en verzekeringskamer. Velen vonden dat die toezichthouder eerder had moeten ingrijpen. In de statuten van de stichting stond dat polishouders geen lid mochten zijn van het bestuur en dat het bestuur door de toezichthouder moest worden benoemd. Dat is toch ingewikkeld. Je wordt benoemd door een bepaalde partij die zelf ook betrokkene is. Uiteindelijk hebben de stichtingsbestuurders de toezichthouder wel ter verantwoording geroepen, maar daarvoor moesten ze wel eerst hun eigen statuten wijzigen en de toezichthouder zelf weigerde daaraan mee te werken. Geen enkele notaris wilde die statuten wijzigen. Uiteindelijk heeft professor Van Mou-

rik het gedaan, maar hij kreeg vervolgens een klacht aan zijn broek.

Een ander punt betrof het Verbond van Verzekeraars dat aanvankelijk besloot om zich afzijdig van de afwikkeling van Vie d'Or te houden. Daarbij waren sociaal-cultureel bepaalde mechanismen aan het werk. Er zijn geen *clear cut* antwoorden en wij wijzen niet met beschuldigende vingers, daarvoor is de kwestie te complex, maar ik beschrijf wel een paar mogelijke verklaringen waarom de zaak zo moeizaam is gelopen. De polishouders bij Vie d'Or waren bijvoorbeeld overwegend zelfstandige ondernemers die werden beschouwd als relatief welvarende mensen."

De levensverzekeraar heette niet voor niets Vie d'Or...

"Ja, precies... maar dat was wel in de jaren negentig hè? Die mensen zijn later wel aan hun lot overgelaten. Het waren relatief kleine spelers, maar wel kwetsbaar. Ze waren voor hun inkomen en pensioen volledig afhankelijk van hun eigen investeringen in dit soort levensverzekeringen. Het was een vergeten middengroep. Het stichtingsbestuur heeft met veel toewijding hun belangen behartigd, pro bono, voor de goede zaak. Maar zou dat nu weer gebeuren, anno 2013 en een crisis verder? Vindt tegenwoordig maar eens iemand die, onbezoldigd, zijn best wil doen voor zijn medemens."

En vindt maar eens zo'n excellente studente als u die altijd een tien wil halen.

"Oh, die zijn er hoor. En ik ga hen een kans geven." ■

(advertentie)

		024 - 74 11 411 info@academiae.nl www.academiae.nl					
Een greep uit ons (voorjaars)programma 2013							
Arbeidsrecht			Straf(proces)recht				
15 april	Verdiepend ontslagrecht	6PO	€ 480,-	12 april	Getuigenverhoor in strafzaken	5PO	€ 400,-
6 juni	Bijzondere bedingen in het arbeidsrecht	6PO	€ 480,-	7 mei	Forensisch DNA-onderzoek voor strafrechtadvocaten	4PO	€ 320,-
Personen- en familierecht			Burgerlijk(proces)recht				
3 april	BOPZ	4PO	€ 320,-	23 april	Het civiele bewijsrecht in de praktijk	6PO	€ 480,-
10 april	Kinderalimentatierecht	4PO	€ 320,-	12 juni	Actualiteiten burgerlijk procesrecht	4PO	€ 320,-
Contracten- en vermogensrecht							
16 april	When things go wrong: Een onwettelijke tegenpartij	4PO	€ 320,-	25 juni	Beslag en executie	8PO	€ 640,-
13 juni	Vervanging contractspartijen	4PO	€ 320,-				

Voor meer informatie en ons volledige programma ga naar www.academiae.nl